

Jeffrey D. Sachs: Současné válečné konflikty ve světě jsou řešitelné!

- CZ24 News | 23. listopadu 2023

SVĚT: Svědectví profesora Jeffreyho D. Sachse z Kolumbijské univerzity na zasedání Rady bezpečnosti OSN o udržování míru prostřednictvím sdíleného rozvoje 20. listopadu 2023.

Vážený pane předsedající, velvyslanci, generální tajemníku Guterresi, předsedkyně NDB^{)} Rousseff, vážení diplomaté, dámy a pánové, mé jméno je Jeffrey D. Sachs. Jsem profesorem na Kolumbijské univerzitě. Jsem odborníkem na globální ekonomii a udržitelný rozvoj. V Radě bezpečnosti OSN vystupuji svým jménem. Ve svém svědectví nezastupuji žádnou vládu ani organizaci.*

Dnešní zasedání se koná v době několika velkých válek. Ve svém svědectví se zmíním o čtyřech: o ukrajinské válce, která začala v roce 2014 násilným svržením ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče; o izraelsko-palestinské válce, která se opakovaně rozhořela od roku 1967; o syrské válce, která začala v roce 2011; a o válce v Sahelu, která začala v roce 2012 v Mali a nyní se rozšířila po celém Sahelu.

Tyto a další nedávné války si vyžádaly miliony lidských životů, vynaložily biliony dolarů na vojenské výdaje a zničily kulturní, přírodní a hospodářské bohatství budované po generace a dokonce po tisíciletí. Války jsou nejhorším nepřítelem udržitelného rozvoje.

Tyto války se mohou zdát neřešitelné, ale není tomu tak. Ve skutečnosti bych navrhoval, aby všechny čtyři války mohly být rychle ukončeny dohodou v RB OSN. Jedním z důvodů je, že velké války musí být podporovány zvenčí, a to jak vnějšími financemi, tak zbrojením. Rada bezpečnosti OSN by se mohla dohodnout na ukončení těchto strašlivých válek pozastavením vnějšího financování a zbrojení. To by vyžadovalo dohodu mezi hlavními mocnostmi.

Dalším důvodem, proč by tyto války mohly rychle skončit, je skutečnost, že jsou důsledkem ekonomických a politických faktorů, které lze řešit spíše diplomatickou cestou než válkou. Řešením základních politických a ekonomických faktorů může Rada bezpečnosti vytvořit podmínky pro mír a udržitelný rozvoj. Podívejme se postupně na každou ze čtyř válek.

Ukrajina

Válka na Ukrajině má dvě hlavní politické příčiny:

Za prvé je to snaha NATO rozšířit se na Ukrajinu navzdory včasnému, opakovanému a stále vytrvalejší námitkám Ruska. Rusko považuje přítomnost NATO na Ukrajině za významnou hrozbu pro ruskou bezpečnost ^{**)} .

Druhou politickou příčinou je etnické rozdělení Ukrajiny na východ a západ, částečně podle jazykových a částečně podle náboženských hledisek.

Po svržení prezidenta Janukovyče v roce 2014 se od vlády po převratu oddělily etnicky ruské regiony a usilovaly o ochranu a autonomii. Dohoda Minsk II, kterou Rada jednomyslně schválila v rezoluci č. 2202, stanovila začlenění regionální autonomie do ukrajinské ústavy, ale ukrajinská vláda tuto dohodu navzdory podpoře Rady bezpečnosti OSN nikdy neprovedla.

Ekonomický důvod války vyplývá ze skutečnosti, že ukrajinská ekonomika směřuje jak na západ do Evropské unie, tak na východ do Ruska, střední a východní Asie. Když se EU pokusila vyjednat s

Ukrajinou dohodu o volném obchodu, Rusko vyjádřilo znepokojení, že jeho vlastní obchod a investice na Ukrajině budou ohroženy, pokud nebude uzavřena trojstranná dohoda mezi EU, Ruskem a Ukrajinou, která by zaručila, že obchod mezi Ukrajinou a Ruskem a investice budou zachovány souběžně s obchodem mezi EU a Ukrajinou. Bohužel EU zřejmě nebyla připravena takovou trojstrannou dohodu s Ruskem vyjednat a konkurenční orientace ukrajinské ekonomiky na východ a západ nebyla nikdy vyřešena.

Tato Rada by mohla rychle ukončit válku na Ukrajině tím, že by se zabývala jejími politickými a ekonomickými příčinami. V politické oblasti by se země P5^{***}) měly dohodnout na poskytnutí bezpečnostních záruk Ukrajině a souhlasit s tím, že NATO nebude expandovat na Ukrajinu, čímž by se vyřešil hluboce zakořeněný odpor Ruska vůči rozšiřování NATO. Rada by měla rovněž usilovat o dosažení trvalého řešení problému zvládnutí etnických rozporů na Ukrajině. To, že Ukrajina nedodržuje dohodu Minsk-2 a že Rada bezpečnosti nedokáže dohodu prosadit, znamená, že řešení v podobě regionální autonomie již nestačí. Po téměř deseti letech brutálních bojů je reálné, že některé etnicky ruské regiony zůstanou v rámci Ruska, zatímco naprostá většina ukrajinského území samozřejmě zůstane suverénní a bezpečné Ukrajině.

Z ekonomického hlediska existují dvě úvahy: jedna je politická a druhá finanční:

Z politického hlediska je silným ekonomickým zájmem Ukrajiny vstoupit do Evropské unie a udržovat otevřené obchodní a finanční vztahy s Ruskem a zbytkem Eurasie. Obchodní politika Ukrajiny by měla být spíše inkluzivní než rozptylující, což by Ukrajině umožnilo sloužit jako dynamický hospodářský most mezi východem a západem Eurasie.

Pokud jde o financování, Ukrajina bude potřebovat finanční prostředky na rekonstrukci a novou fyzickou infrastrukturu, jako jsou vysokorychlostní železnice, obnovitelné zdroje energie, 5G a modernizace přístavů. Jak popisují níže, doporučuji, aby Rada bezpečnosti zřídila nový fond pro mír a rozvoj, který by pomohl mobilizovat finanční prostředky na pomoc Ukrajině a dalším válečným oblastem při přechodu od války k obnově a dlouhodobě udržitelnému rozvoji.

Izrael

Podobně uvažujeme o válce v Izraeli a Palestině. I zde by válka mohla být rychle ukončena, pokud by Rada bezpečnosti provedla četné rezoluce Rady bezpečnosti OSN přijaté v průběhu několika desetiletí, které vyzývají k návratu k hranicím z roku 1967, k ukončení izraelských osadnických aktivit na okupovaných územích a k řešení v podobě dvou států, včetně rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 242, 338, 1397, 1515 a 2334. Je zřejmé, že Izrael a Palestina nejsou schopny dosáhnout dvoustranných dohod podle těchto rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Na obou stranách zastánci tvrdé linie opakovaně zklamali umírněné, kteří usilují o mír na základě dvoustátního řešení.

Je proto načase, aby Rada bezpečnosti OSN prosadila svá rozhodnutí a provedla spravedlivé a trvalé řešení, které je v zájmu Izraele i Palestiny, místo aby dovolila zastáncům tvrdé linie na obou stranách ignorovat mandát této Rady a ohrožovat tak celosvětový mír.

Doporučuji této Radě, aby okamžitě uznala Stát Palestina, a to během několika dnů nebo týdnů, a přivítala Palestinu jako plnoprávného člena OSN s východním Jeruzalémem jako hlavním městem a svrchovanou kontrolou nad islámskými svatými místy. Rada by rovněž měla zřídit mírové síly, které by pocházely převážně ze sousedních arabských zemí a pomáhaly zajišťovat bezpečnost v Palestině. Tento výsledek je výsledkem převažující vůle mezinárodního společenství a jasného zájmu Izraele i Palestiny, a to navzdory hlasitým námitkám zastánců tvrdé linie na obou stranách rozdělení.

Stejně jako v případě Ukrajiny je i v případě Izraele a Palestiny řešení současné situace mnohem obtížnější, protože Rada nedokázala prosadit svá předchozí usnesení. Izraelské nelegální osady se nyní rozrostly na více než 600 000 osadníků. Nicméně bezostyšné a dlouhodobé porušování Rady

bezpečnosti OSN ze strany Izraele v tomto ohledu není důvodem k tomu, aby se Rada nyní vyhýbala rozhodným krokům, zejména nyní, kdy je Gaza v plamenech a celý region je jako krabíčka s prachem, která může kdykoli vybuchnout.

Politickou strategii musí doprovázet hospodářská strategie. Nejdůležitější je, aby nový suverénní stát Palestina byl ekonomicky životaschopný. To bude vyžadovat řadu hospodářských opatření.

Za prvé, Palestina musí těžit z ložisek ropy a zemního plynu na moři v palestinských teritoriálních vodách.

Za druhé, nový Mírový a rozvojový fond musí Palestině pomoci financovat výstavbu moderního přístavu v pásmu Gazy a bezpečného silničního a železničního spojení mezi pásmem Gazy a Západním břehem Jordánu.

Za třetí, životně důležité vodní zdroje v údolí Jordánu musí být spravedlivě rozděleny mezi Izrael a Palestinu a obě země musí být společně podpořeny, aby zajistily podstatné zvýšení kapacity odsolování vody, a uspokojily tak naléhavé a rostoucí potřeby vody obou zemí.

Za čtvrté, a to je nejdůležitější, Izrael i Palestina by měly být součástí integrovaného plánu udržitelného rozvoje pro východní Středomoří a Blízký východ, který podporuje odolnost vůči změně klimatu a přechod regionu na zelenou energii.

Sýrie

Podobně by mohla Rada ukončit válku v Sýrii. Válka v Sýrii vypukla v roce 2011, kdy několik regionálních mocností a Spojené státy spojily své síly s cílem svrhnout vládu syrského prezidenta Bašára Asada. Tato hluboce chybná operace na změnu režimu se nezdařila, ale vyvolala dlouhou válku s obrovským krveprolitím a ničením, včetně starobyklých kulturních památek. Rada by měla dát jasně najevo, že všechny země P5 a země sousedící se Sýrií plně souhlasí s tím, že všechny pokusy o změnu režimu nyní definitivně skončily a že Rada bezpečnosti OSN je odhodlána úzce spolupracovat se syrskou vládou na obnově a rozvoji.

Z ekonomického hlediska je největší nadějí Sýrie těsná integrace do regionu východního Středomoří a Blízkého východu, zejména prostřednictvím výstavby fyzické infrastruktury (silnice, železnice, optické kabely, elektřina, voda) spojující Sýrii s Tureckem, Blízkým východem a středomořskými státy. Stejně jako v případě Izraele a Palestiny má být tento investiční program částečně financován z nového Fondu pro mír a udržitelný rozvoj zřízeného touto Radou.

Sahel

Válka v Sahelu má podobné kořeny jako válka v Sýrii. Stejně jako se regionální mocnosti a USA snažily v roce 2011 svrhnout režim Bašára Asada, snažily se hlavní mocnosti NATO podobně v roce 2011 svrhnout režim Muammara Kaddáfího v Libyi.

Při plnění tohoto cíle daleko překročily mandát OSN. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1973, která povoluje ochranu libyjských civilistů, ale rozhodně ne operaci na změnu režimu pod vedením NATO. Násilné svržení libyjské vlády se rychle rozšířilo do chudých zemí Sahelu. Už jen kvůli chudobě byly tyto sahelské země velmi zranitelné vůči přílivu zbraní a milicí. Výsledkem bylo pokračující násilí a četné převraty, které vážně podkopaly potenciál pro zlepšení ekonomické situace. Dnešní krize v Sahelu je především krizí nejistoty a chudoby. Sahel je polopouštní až velmi suchý region s chronickým nedostatkem potravin, hladem a extrémní chudobou. Většina zemí v regionu je uzavřená, což vytváří obrovské potíže pro dopravu a mezinárodní obchod. Zároveň však tento region disponuje obrovskými zásobami cenných nerostných surovin, obrovskou biodiverzitou a agronomickým potenciálem, obrovským potenciálem solární energie a samozřejmě obrovským lidským potenciálem, který dosud nebyl využit kvůli chronickému nedostatku vzdělání a odborné přípravy.

Země Sahelu tvoří přirozené seskupení pro regionální hospodářské investice do infrastruktury. Celý

region naléhavě potřebuje investice do elektrifikace, přístupu k digitálním technologiím, zásobování vodou a hygieny, silniční a železniční dopravy, a také v sociálních službách, zejména ve školství a zdravotnictví. Vzhledem k tomu, že Sahel patří mezi nejchudší regiony světa, vlády nejsou vůbec schopny financovat potřebné investice. Sahel zde možná více než v kterémkoli jiném regionu potřebuje vnější financování, aby mohl přejít od války k míru a od extrémní chudoby k udržitelnému rozvoji.

Všichni členové P5, a vlastně celý svět, trpí negativními důsledky pokračování těchto válek. Všichni za to platí finanční zátěží, hospodářskou nestabilitou, rizikem terorismu a rizikem širší války. Rada bezpečnosti je schopna přijmout rozhodná opatření k ukončení války právě proto, že je zřejmé, že zájmem všech členů Rady bezpečnosti OSN, a zejména všech zemí P5, je ukončit tyto vleklé války, dříve než přerostou v ještě nebezpečnější konflikty.

Rada bezpečnosti má podle Charty OSN značné pravomoci, pokud má odhodlání svých členů. V případě potřeby může nasadit mírové síly, a dokonce i armádu. Může uvalit hospodářské sankce na země, které neplní rezoluce RB OSN. Může poskytovat zemím bezpečnostní záruky. Může se obrátit na Mezinárodní trestní soud, aby zastavil válečné zločiny. Stručně řečeno, Rada je rozhodně schopna prosadit své rezoluce, pokud chce. V zájmu celosvětového míru nechť Rada nyní rozhodne o ukončení těchto válek.

Rada bezpečnosti OSN by také měla posílit svůj soubor nástrojů a zapojit se do budování hospodářského míru vedle běžnějších rozhodnutí o hranicích, mírových silách, sankcích apod. Několikrát jsem zmínil myšlenku nového Fondu pro mír a rozvoj, který by Rada bezpečnosti OSN mohla využít k vytvoření pozitivního impulsu pro udržitelný rozvoj a povzbudit další investory, jako je Světová banka, MMF a regionální mnohostranná rozvojová organizace. Banky, které by se podílely na investicích do budování míru.

Pro takový nový fond bych doporučil tři kritéria.

Za prvé by ji financovaly velmoci tím, že by část svých vojenských výdajů přesunuly na udržování světového míru. Například Spojené státy nyní vynakládají na armádu přibližně 1 bilion dolarů ročně, zatímco Čína, Rusko, Indie a Saúdská Arábie jsou dalšími největšími plátcí, přičemž jejich společné vojenské výdaje jsou o něco vyšší než polovina výdajů USA, tedy asi 600 miliard dolarů. Předpokládejme, že tyto země sníží vojenské výdaje o pouhých 10 % a ušetřené prostředky přesměrují do Fondu pro mír a rozvoj. To by samo o sobě uvolnilo asi 160 miliard dolarů ročně. I tuto částku by bylo možné s určitým finančním inženýrstvím využít k poskytnutí ročních půjček ve výši, řekněme, 320 miliard dolarů ročně, což je dost na to, aby se dnešní válečné oblasti začaly razantně obracet směrem k obnově a rozvoji.

Za druhé, fond bude klást důraz na regionální integraci. Ta je pro udržení míru i úspěšný rozvoj nejdůležitější. Ukrajině se pomůže integrovat jak směrem na západ (do EU), tak na východ (do Ruska, střední a východní Asie). Izraeli, Palestině a Sýrii se pomůže integrovat do infrastrukturní sítě regionu EMME****), což posílí mír a povede k hospodářskému rozvoji. Zemím Sahelu pomůže překonat izolaci a nedostatek základních služeb sítí infrastruktury silnic, železnic, přístavů, optických vláken a elektřiny.

Za třetí, Fond pro mír a rozvoj bude spolupracovat s dalšími zdroji financování, jako je čínská iniciativa Pásma a cesta, globální brána EU, globální partnerství G7 pro infrastrukturu a investice a zvýšené půjčky od brettonwoodských institucí a regionálních rozvojových bank. Zajímavé je, že Fond pro mír a rozvoj by mohl být nástrojem pro rozšíření investičního partnerství spojujícího Čínu, EU, USA a skupinu G7. Byl by také příspěvkem k míru nejen v dnešních válečných oblastech, ale i mezi světovými velmocemi.

Přímo naproti nám se nachází Izajášova zeď, na níž jsou vyryta prozřetelná slova velkého židovského proroka z 8. století př. n. l.: *“Své meče promění v pluhy a svá kopí v srpy, nebudou pozvedat meč proti meči a válce se už nebudou učit”*. Je načase dostát Izaiášovým slovům a ukončit tyto zbytečné války tím, že snížíme vojenské výdaje a úspory proměníme v nové investice do vzdělávání, zdravotní péče, obnovitelných zdrojů energie a sociální ochrany.

Návrh přeměrovat dnešní vojenské výdaje na financování udržitelného rozvoje zítřka vychází nejen z trvalé moudrosti Izajáše, ale také z návrhů náboženských vůdců a zemí světa na Valném shromáždění OSN. Papež Pavel VI. ve své brilantní encyklice *Populorum Progresio* (1967) vyzval světové vůdce, aby “vyčlenili část svých vojenských výdajů do světového fondu na zmírnění potřeb chudých národů”. Valné shromáždění OSN podpořilo tuto věc v rezoluci 75/43, v níž vyzvalo “mezinárodní společenství, aby část prostředků, které jsou k dispozici na základě dohod o odzbrojení a omezení zbrojení, věnovalo na hospodářský a sociální rozvoj s cílem snížit stále se zvětšující propast mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi”.

Jako Američan jsem hrdý na to, že náš největší prezident Franklin Delano Roosevelt byl vizionářem, který stál u zrodu této skvělé instituce. Pevně věřím ve schopnost OSN a Rady bezpečnosti zachovat mír a podporovat udržitelný rozvoj. Až bude všech 193 členských států OSN nebo 194 států, mezi něž patří i Palestina, dodržovat Chartu OSN, nastane nová globální éra míru a udržitelného rozvoje.

*) NDB – Národní banka zemí BRICS

**) Připomeňme, že čl. 2 odst. 4 Charty OSN zakazuje nejen použití síly, ale i hrozbu jejího použití.

***) P5 – Pět stálých členů RB OSN

****) EMME – země východního středomoří a Středního Východu

AUTOR: Jeffrey D. Sachs

PŘEKLAD: St. Hroch/Belobog)

[ZDROJ](#)